

Handläggare
Marjo Tuomi
Telefon: 08-50836259**Till**
Äldrenämnden
21 oktober 2025

Svar på remiss av handlingsplan för nationella minoriteter och urfolket samernas rättigheter 2030

Svar på remiss från kommunstyrelsen, KS 2025/870

Förvaltningens förslag till beslut

1. Äldrenämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen om förslaget till handlingsplan för nationella minoriteter och urfolket samernas rättigheter 2030 och överlämnar det till kommunstyrelsen.
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Sammanfattning

Kommunstyrelsen har remitterat förslaget om handlingsplan för nationella minoriteter och urfolket samernas rättigheter 2030 till äldrenämnden för yttrande. Sveriges fem erkända nationella minoriteter är judar, romer, urfolket samer, sverigefinnar och tornedalingar. De berörda minoriteterna har särskilda rättigheter bland annat inom språk och kultur samt delaktighet och inflytande i frågor som berör dem.

Handlingsplanen är en av sex handlingsplaner som tillhör Stockholms stads program för de mänskliga rättigheterna, MR-programmet. Den riktar sig till alla nämnder och bolagsstyrelser och det övergripande målet är att staden ska säkerställa nationella minoriteter och urfolket samernas fulla tillgång till sina rättigheter. Planen utgår från samma tre fokusområden, med uttalade effektmål och resultatmål, som MR-programmet: Kunskap och information, välfärd och service samt delaktighet och inflytande. Varje nämnd ansvarar för att arbeta enligt målen. Därtill har bland annat äldrenämnden ett särskilt ansvar för att stödja stadsdelsnämnderna. Arbetet utgår från respektive verksamhets ordinarie arbete och resultaten och utmaningarna ska synliggöras i stadens befintliga uppföljningsprocesser. Kommunstyrelsen ansvarar för övergripande samordning, stöd och uppföljning i implementeringen av planen.

Äldreförvaltningen
Avdelningen för stadsövergripande
äldreomsorgsfrågorÄlvsjö stationsgata 21.
Box 4
125 21 Älvsjö
Växel 08-50836200
Fax
aldreforvaltningen@stockholm.se
start.stockholm

Stadens medarbetare ska ha god kunskap om nationella minoriteter och urfolket samernas rättigheter, historia och utsatthet för rasism

och diskriminering samt om verksamheternas skyldigheter. Staden behöver också nå de berörda minoriteterna med information om deras rättigheter och service, förskola och äldreomsorg ska erbjudas på nationella minoritetsspråk. Verksamheter som möter medborgare ska ha god kännedom om nationella minoriteters upplevelser av stadens välfärd och service. De berörda minoriteterna ska synliggöras, ha möjlighet att upprätthålla och utveckla sin kulturella identitet och ha delaktighet och inflytande i frågor som berör dem.

Förvaltningen delar i stort kommunstyrelsens syn på handlingsplanens struktur, arbetssätt och ansvarsfördelning men har en generell farhåga om att nämnder har svårt att ta till sig all information från de olika styrdokumenterna om mänskliga rättigheter. Därför önskar förvaltningen en stadsgemensam och, för vissa grupper obligatorisk, utbildning om mänskliga rättigheter, där nationella minoriteter och urfolket samernas historia och utsatthet för rasism och diskriminering synliggörs.

Förvaltningen bedömer också att det är viktigt att kommunstyrelsen samordnar stadens fortsatta arbete med en del praktiska frågor, exempelvis om rättighetsbaserade och normkritiska arbetssätt samt vilken typ av ärenden som särskilt berör målgrupperna och föranleder deras inflytande. Samordning skulle stärka möjligheten för nämnder och bolagsstyrelser att arbeta utifrån likvärdiga bedömningar och fördjupa förståelsen för stadens samlade arbete med mänskliga rättigheter. Därmed skulle staden också kunna bemöta målgrupperna på samma sätt i likvärdiga ärenden.

Bakgrund

Kommunstyrelsen har remitterat förslaget om Handlingsplan för de nationella minoriteter och urfolket samernas rättigheter 2030 till äldrenämnden för yttrande senast den 24 oktober 2025. Bland de övriga remissinstanserna finns de flesta av stadens facknämnder och två råd, 24 olika organisationer för nationella minoriteter och urfolket samerna samt Institutet för mänskliga rättigheter, diskrimineringsombudsmannen, Forum för levande historia och Länsstyrelsen i Stockholm.

Ärendet

Alla nämnder och bolagsstyrelser har ansvar för att säkerställa de mänskliga rättigheterna; de är odelbara och ingen rättighet är viktigare än någon annan. Samtidigt är det viktigt att synliggöra och arbeta utifrån kunskapen att individer och grupper har olika levnadsvillkor och möjligheter.

I Sverige finns fem erkända nationella minoriteter sedan år 2000: judar, romer, samer, sverigefinnar och tornedalingar. Samerna är

också ett urfolk enligt riksdagsbeslut 1977. De nationella minoritetsspråken är finska, jiddisch, meänkieli, romani chib och samiska. De nationella minoriteterna och urfolket samerna har särskilda rättigheter bland annat inom språk och kultur samt delaktighet och inflytande i frågor som berör dem. Rättigheterna är fastställda både i svensk lag och i olika internationella överenskommelser.

Handlingsplan för nationella minoriteter och urfolket samernas rättigheter 2030 är en av sex handlingsplaner som tillhör Stockholms stads program för de mänskliga rättigheterna, MR-programmet. Handlingsplanen sträcker sig till år 2030 och riktar sig till samtliga nämnder och bolagsstyrelser. Det övergripande målet är att staden ska säkerställa att nationella minoriteter och urfolket samerna har full tillgång till sina rättigheter. Kommunstyrelsens råd för nationella minoriteters rättigheter, konsultation med det samiska folket och stadens förvaltningar har fått möjlighet att lämna synpunkter. Handlingsplanen ersätter det tidigare styrdokumentet Stockholms stads riktlinjer för arbetet med nationella minoriteters rättigheter.

Handlingsplanen har beröringspunkter med flera andra av stadens styrdokument, bland annat med en del av de andra handlingsplanerna som tillhör MR-programmet. Exempelvis beskrivs åtgärder för att motverka alla former av rasism, däribland antisemitism, antiziganism och rasism mot samer, i första hand i stadens handlingsplan mot rasism. Insatser för den romska minoritetens rättigheter beskrivs i första hand i handlingsplanen för romsk inkludering.

Andra exempel på styrdokument för att uppfylla de mänskliga rättigheterna är:

- Program för tillgänglighet och delaktighet för personer med funktionsnedsättning
- Stockholms stads program mot våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck, prostitution, människohandel för sexuella ändamål samt sexuellt våld oberoende relation
- Handlingsplan för äldrevänlig stad

Den aktuella handlingsplanen utgår från samma tre fokusområden som MR-programmet: Kunskap och information, välfärd och service samt delaktighet och inflytande. Till varje fokusområde ingår ett antal effektmål med strävan efter övergripande och långsiktiga förändringar och resultatmål med direkt genomförbara förändringar. Målen skapar en tydlig stadsgemensam styrning men

lämnar en flexibilitet för nämnder och bolagsstyrelser att själva formulera sina aktiviteter för att uppnå målen.

Alla nämnder och bolagsstyrelser ansvarar för att arbeta för att skapa förflyttningar enligt målen för att säkerställa de nationella minoriteterna och urfolket samernas rättigheter. Vissa nämnder och verksamheter har ett specifikt ansvar för vissa mål, bland annat har förskolenämnden, socialnämnden och äldrenämnden ett särskilt ansvar för att stödja och samordna stadsdelsnämndernas arbete inom respektive fackområde. För att uppnå målen behöver staden tillämpa ett särskilt rättighetsbaserat arbetssätt. Samtliga stadsdelsnämnder och vissa facknämnder, bland annat äldrenämnden, ska ha en kontaktperson som ansvarar för den lokala samordningen av statsbidraget för de nationella minoriteters rättigheter och som bistår kommunstyrelsen med relevant information vid behov.

Kommunstyrelsen ansvarar för övergripande samordning samt stöd och uppföljning i implementeringen av handlingsplanen. Arbetet ska utgå från respektive verksamhets ordinarie arbete och resultaten och utmaningarna synliggöras i stadens ordinarie uppföljningsprocesser. Stadsledningskontoret sammanfattar stadens arbete i en rapport till kommunfullmäktige vartannat år.

Fokusområde "Kunskap och information"

Stadens alla verksamheter behöver ha grundläggande kunskap om nationella minoriteter och urfolket samernas levnadsvillkor och rättigheter samt hur staden arbetar för att säkerställa rättigheterna. Trots flera insatser för att sprida kunskap ser de berörda minoriteterna fortsatta utvecklingsbehov, bland annat inom områdena minoriteternas historia och utsatthet för rasism och diskriminering. Stadens medarbetare behöver ökad kunskap för att identifiera och motverka uttryck för fördomar, hat och hot. Vidare ska staden fortsätta informera rättighetsbärarna om deras rättigheter för att fler ska kunna efterfråga och ta del av dem.

Mål 1: Stadens medarbetare bemöter nationella minoriteter respektfullt och anpassat efter individens behov samt känner till det offentliga särskilda skyldigheter gentemot de nationella minoriteterna och urfolket samerna.

- Stadens medarbetare har god kunskap om nationella minoriteter och urfolket samernas rättigheter och vad det innebär för verksamheternas skyldigheter.
- Stadens medarbetare har god kunskap om historiska skeenden som påverkat de nationella minoriteterna och om minoriteternas samtida utsatthet för rasism och diskriminering.

Målet kan uppnås med flera kunskapshöjande insatser, bland annat genom olika utbildningar, studiebesök och -resor, rapporter och dialog med civilsamhällesaktörer. Äldrenämnden har ett särskilt ansvar att bevaka och informera om utbudet av utbildningar och stödmaterial inom sitt fackområde samt vid behov utveckla nya kunskapshöjande insatser.

Mål 2: Staden når personer som tillhör en nationell minoritet och urfolket samerna med information om deras rättigheter.

- Stadens verksamheter prövar och använder olika metoder för att sprida information om de nationella minoriteterna och urfolket samernas rättigheter.

Särskilt ansvariga för detta mål är vissa facknämnder, bland annat äldrenämnden, och stadsdelsnämnderna. Målet kan uppnås exempelvis genom uppsökande verksamhet, lättillgänglig information på stadens olika kanaler och med information vid ansökan om äldreomsorg. Målgrupper som kan vara särskilt svåra att nå behöver prioriteras.

Fokusområde "Välfärd och service"

Stadens välfärd och service ska planeras och utformas så att mänskliga rättigheter respekteras. Staden ska främja nationella minoriteters rättighet att behålla och utveckla sin minoritetskultur och att använda respektive minoritetsspråk. Genom att anpassa verksamheterna efter målgruppernas behov kan arbetet för deras rättigheter förstärkas men också synliggöras för allmänheten. Rättighetsbärarna själva efterlyser flera långsiktiga insatser, gärna i samråd med deras civilsamhälle, i stället för olika punktinsatser.

Nationella minoriteter har utökade rättigheter bland annat inom äldreomsorg och ärendehandläggning, särskilt inom finska, meänkieli och samiska som staden är förvaltningsområde för. Vidare ska staden enligt lag verka för att det finns personal med kunskaper i nationella minoritetsspråk. Enligt minoritetsföreträdarna finns det dock flera personer som identifierar sig som någon av nationell minoritet utan att kunna det berörda minoritetsspråket. Därför betonar de vikten av insatser som upprätthåller och utvecklar den kulturella identiteten. En betydande utmaning att erbjuda service och äldreomsorg på ett nationellt minoritetsspråk är att bedöma och prognosticera efterfrågan.

Mål 1: Stadens verksamheter synliggör och främjar de nationella minoriteternas språk och kultur.

- Stadens verksamheter synliggör och främjar regelbundet de nationella minoriteternas språk och kultur inom den ordinarie verksamheten.
- Staden utvecklar mötesplatser utifrån minoriteternas behov.

- Stadens verksamheter har långsiktiga samarbeten med civilsamhället kring åtgärder som synliggör och främjar de nationella minoriteternas språk och kultur.

Målet ligger bland annat inom stadsdelsnämndernas och äldre nämndens verksamhetsområden. Exempel på insatser för att uppnå målet är att uppmärksamma nationella minoriteters högtidsdagar och flaggor i verksamheter och på publika platser, presentera deras traditionella mat och litteratur, anordna utställningar, kulturevenemang och aktiviteter med koppling till nationella minoriteterna och att främja öppna mötesplatser och samarbete med civilsamhället för nationella minoriteter. Verksamheterna bör eftersträva att vara lyhörda för målgruppernas behov och etablera långsiktiga samarbeten med deras civilsamhälle.

Mål 2: Service, förskola och äldreomsorg erbjuds på nationella minoritetsspråk och ger de nationella minoriteterna möjlighet att upprätthålla och utveckla sin kulturella identitet.

- Staden har en aktuell bild av utbud och efterfrågan av verksamheter inom äldreomsorg och förskola på nationella minoritetsspråk eller med en kulturell inriktning med koppling till de nationella minoriteterna.
- Stadens verksamheter har kännedom om befintlig personal med språk- och/eller kulturkompetens samt verkar för att stadens behov av språkkompetens tillgodoses.
- Staden utvecklar behovsanpassade lösningar inom förskola och äldreomsorg för att ge de nationella minoriteterna möjlighet att utveckla och upprätthålla sin kulturella identitet.

Bland annat äldre nämnden och stadsdelsnämnderna är särskilt ansvariga för detta mål. Verksamheter som arbetar med ärendehandläggning och äldreomsorg ansvarar för att säkerställa aktuell kunskap om den befintliga personalens språkkompetens och vilja att använda minoritetsspråk inom den egna verksamheten. Äldre nämnden ansvarar för att följa upp och sammanställa statistiken från verksamheterna inom sitt sakområde. Övriga exempel på att anpassa verksamheterna efter målgruppernas behov är bland annat inredning, mat och aktiviteter inspirerade av minoritetskulturer samt litteratur och skyltar på respektive minoritetsspråk.

Fokusområde "Delaktighet och inflytande"

För att skapa tillit för det demokratiska systemet och för att inkludera invånares kunskap och erfarenheter i stadens utvecklingsarbete ska stadens verksamheter erbjuda stockholmare möjlighet till delaktighet och inflytande, särskilt grupper och personer som riskerar att lämnas utanför. De nationella

minoriteterna och urfolket samernas rätt till delaktighet och inflytande i frågor som berör dem är även fastställd i flera lagar och förordningar. Staden behöver så långt som möjligt samråda med minoriteterna i sådana frågor. Enligt lagen om konsultation i frågor som rör det samiska folket (konsultationsordningen) är staden skyldig att konsultera samiska företrädare innan beslut fattas i ärenden som kan få särskild betydelse för samerna. Stadens olika nämnder har under flera år haft samråd med de nationella minoriteterna vid behov. Sedan 2024 finns även Kommunstyrelsens råd för nationella minoriteters rättigheter på stadsövergripande nivå. Dock behöver samråden utvecklas ytterligare enligt minoriteterna. Bland annat önskar de mer strukturerade upplägg med tydligare syften, möjlighet till inflytande och återkoppling om hur deras synpunkter påverkar stadens beslut.

Mål 1: Nationella minoriteter och urfolket samerna har delaktighet och inflytande i frågor som berör dem.

- Staden genomför samråd med de nationella minoriteterna och konsultationer med urfolket samerna utifrån stadens struktur för delaktighet och inflytande och minoriteternas behov och önskemål.

Särskilt ansvariga för detta mål är bland annat kommunstyrelsen, äldrenämnden och stadsdelsnämnderna. Vid bedömningen av om en fråga motiverar ett samråd bör önskemål från minoriteterna och deras företrädare beaktas. För att ge minoriteterna ett inflytande behöver samråd hållas innan beslut fattas i den aktuella frågan. Stadens nämnder ska vara lyhörda för de nationella minoriteternas förutsättningar och behov i utformningen av samråd. Samtliga nämnder ansvarar för att genomföra konsultationer i ärenden med särskild betydelse för det samiska folket i enlighet med kraven i konsultationsordningen. Stadsledningskontoret ska informeras innan.

Utöver samråd i enskilda aktuella frågor som berör de nationella minoriteterna ska de även erbjudas möjlighet att få insyn i och lämna synpunkter på löpande arbete och utvecklingsprocesser både i stadsövergripande strategiska frågor och inom vissa fackområden, såsom äldreomsorg, kultur och språkrevitalisering. För att säkerställa en bred representation av synpunkter behöver staden tillämpa olika former av samråd. Förskolenämnden, kulturnämnden, utbildningsnämnden och äldrenämnden ansvarar för att regelbundet arrangera öppna samråd, vid behov i samverkan med varandra och med stadsdelsnämnder. Då måste särskild hänsyn tas till de berörda minoriteternas önskemål. Överlag behöver formerna för delaktighet och inflytande löpande utvärderas och utvecklas utifrån de nationella minoriteternas önskemål och stadens behov.

Mål 2: Verksamheter som möter medborgare har god kunskap om nationella minoriteters upplevelser av stadens välfärd och service.

- Staden inhämtar systematiskt erfarenheter från individer som nyttjar verksamheter som berör nationella minoriteter och vidtar åtgärder utifrån det.

Särskilt ansvariga för detta mål är exempelvis stadsdelsnämnderna. Som komplement till stadens öppna samråd kan erfarenheter även inhämtas från personer som besöker och nyttjar stadens verksamheter, såsom stadens mötesplatser.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom avdelningen för stadsövergripande äldreomsorgsfrågor. Samverkan med de fackliga organisationerna har skett i förvaltningsgruppen den 15 oktober 2025.

Kommunstyrelsens pensionärsråd har tagit del av ärendet den 14 oktober och socialnämndens, äldrenämndens och överförmyndarnämndens gemensamma råd för funktionshinderfrågor den 16 oktober.

Jämställdhetsanalys

Målet med handlingsplanen är att säkerställa nationella minoriteter och urfolket samernas fulla tillgång till sina rättigheter. Olika rapporter beskriver exempelvis samiska och romska kvinnors och flickors utsatthet för våld. En del kvinnor vittnar också om risk för social isolering och utanförskap. Sannolikt kommer tillämpningen av handlingsplanen synliggöra kvinnors och flickors utsatta situation och bidra till jämställdheten mellan män och kvinnor, flickor och pojkar.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen ser positivt på tydlig styrning och riktning för stadens arbete med nationella minoriteter och urfolket samernas rättigheter. För att arbetet ska vara hållbart och långsiktigt är det viktigt med stadsgemensamma mål och förväntade förflyttningar men med flexibilitet för nämnder och bolagsstyrelser att själva forma lämpliga aktiviteter utifrån sina ordinarie processer. Att kommunstyrelsen ansvarar för övergripande samordning och stöd i implementeringen är nödvändigt för att underlätta arbetet och för att skapa en stadsgemensam ansats. Vidare anser förvaltningen att det är viktigt att målen följs upp i stadens ordinarie uppföljningssystem.

Förvaltningen har en generell farhåga om att det kommer att finnas för många handlingsplaner. Många olika styrdokument kan försvåra för nämnder att identifiera den sammansatta effekten av de olika diskrimineringsgrunderna. Förvaltningen önskar därför en stadsgemensam, för vissa grupper obligatorisk, utbildning som

säkerställer grundläggande kunskaper om mänskliga rättigheter och belyser de berörda minoriteternas historia, utsatthet och utmaningar för att få sina rättigheter tillgodosedda. På detta sätt kan staden också synliggöra och motarbeta strukturell rasism och den diskriminering som målgrupperna vittnar om.

Vidare bedömer förvaltningen att det är viktigt att kommunstyrelsen samordnar stadens fortsatta arbete med en del praktiska frågor, såsom att ta fram konkreta exempel på rättighetsbaserade och normkritiska arbetssätt och skapa samsyn om motiverade avgränsningar, exempelvis vilken typ av frågor och ärenden som särskilt berör målgrupperna, vad som menas med inflytande och hur återkoppling kan lämnas efter ett öppet samråd. Samordning skulle stärka möjligheten för nämnder och bolagsstyrelser att arbeta utifrån likvärdiga bedömningar och fördjupa förståelsen för stadens samlade arbete med mänskliga rättigheter. Därmed skulle staden också kunna bemöta målgrupperna på samma sätt i likvärdiga ärenden.

Förvaltningen föreslår att äldrenämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen om förslaget till handlingsplan för de nationella minoriteter och urfolket samernas rättigheter 2030 och överlämnar det till kommunstyrelsen. Paragrafen föreslås justeras omedelbart.

Karin Bülow
Äldredirektör
Äldreförvaltningen

Jonna Hermansson
Avdelningschef
Äldreförvaltningen

Bilagor

1. Handlingsplan för nationella minoriteter och urfolket samernas rättigheter 2030

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Karin Bülow, Förvaltningschef	2025-10-06
Jonna Hermansson, Avdelningschef	2025-10-06